

TURINYS

Ižanga • 11

1 skyrius • Jūs esate jo pirmoji meilė

(Bet niekada jam to nesakykite) • 21

2 skyrius • Ugdykite jo emocinį pasaulį • 44

3 skyrius • Jis turi lanką ir strėlę

(O taikinys kabo jums ant nugaros) • 81

4 skyrius • Jūs esate jo namai • 108

5 skyrius • Jei Dievas dažytųsi lūpas, jo

lūpdažio atspalvis būtų jūs • 143

6 skyrius • Duokite jam kirvį • 166

7 skyrius • Jūs esate jo jungtis su tėvu • 197

8 skyrius • Seksas smegenyse ir ką sako mano mama • 229

9 skyrius • Išmintis ir atsakomybė

Du nepaprasti lobiai, kuriuos jis perima iš jūsų • 265

10 skyrius • Paleisti

(Tam, kad galėtumėte jį susigrąžinti) • 294

Padėkos • 325

Nuorodos • 327

Šaltiniai • 331

Rodyklė • 341

*Šią knygą skiriu šešioms brangioms ir stiprioms
savo gyvenimo moterims: Betei, Granmerei, Merei,
Šarlotei, Laurai ir Einslei Greisei*

IŽANGA

Kitų akimis žiūrint, Džeinė atrodė tikras tobulos motinos įsikūnijimas. Pati, stokodama tobulumo, pavydėjau jai ramios laikysenos, gebėjimo susitvardyti ir atsidavimo dviem vaikams. Ji buvo iš tų mamų, kurios kepa šokoladinius cukinijos tortus berniukams – šį kepinį jie mėgo, nes mama išmokė valgyti sveiką maistą ir juo mėgautis. Kasdien paruošdavo jiems priešpiečių išsinešti su ekologiškais užkandžiais. Dirbo pusę dienos knygyne, bet kasdien grįždavo namo, kol pamokos dar nesibaigė, ir pasitikdavo grįžtančius sūnus – 13-metį Džeisoną ir 11-metį Driu. Ji savanoriavo budėtoja bei padėjėja vaikų mokykloje ir netgi konservavo užsiaugintas daržoves. Mes, visos kitos mamos, jai pavydėjome.

Niekada nepamiršiu skausmingos išraiškos Džeinės veide tą ankstyvą 2005-ųjų sausio rytą. Ji viena atkulniavo į mano biurą pasikalbėti apie sūnų Džeisoną nepaisydama baisios sniegdrubos, dėl kurios vairavimas šiauriniame Mičigane virsdavo tikru košmaru. Tačiau ji atrodė apgailėtina.

Atidariau kabineto duris. Išbalęs moters veidas mane pribloškė. Ji atrodė pervargusi. Tai ne šiaip nuovargis dėl prasto sapno, o ištisus mėnesius alinęs išsekimas. Aišku kaip dieną, kažkas negerai namuose. „Kas nutiko?“ – tuojau pat paklausiau. „Džeisonas, – apgailestaudama tarė ji. – Jis tapo visiškai nevaldomas. Su juo nesusikalbam nei Džimas, nei aš. Tiesiog neįsivaizduoju, ką daryti.“

Tuo metu Džeisonui buvo 13-a. Pažinojau berniuką nuo 2-ejų, jis visuomet buvo tikras vijurkas – gyvybingas, smalsus, įnoringas. Džeinė su Džimu įsivaikino jį atviro įsivaikinimo būdu iš jaunos biologinės motinos, kuria pirmuosius tris jo gyvenimo mėnesius kuo nuoširdžiausiai rūpinosi. Dar kūdikystėje

Džeišonas kažin kuo skyrėsi nuo kitų. Jis buvo gražus, meilus ir prieraišus, tačiau sunkiai nuspėjamo, keisto, impulsyvaus būdo. Jam, sulaukusiam 8-erių, psichiatras ir edukacijos specialistas nustatė aktyvumo ir dėmesio sutrikimą; nenoriai teko skirti mažų stimuliatorių dozių. Nebuvau įsitikinusi, ar dėl tokio elgesio kaltas aktyvumo ir dėmesio sutrikimas, bet, maniau, bandomasis vaistų vartojimas neturėtų pakenkti. Gydymas jam tiko ir, atrodo, bėdos pasitraukė – bent jau keleriems metams. „Tiesiog negaliu jo suprasti, – guodėsi Džeinė. – Vieną akimirką jis juokauja prie pietų stalo, o kitą staiga pratrūksta! Pašoka nuo stalo ir ima rėkti ant manęs ar tėvo be jokios priežasties. Mėginome nuleisti jį ant žemės ir apriboti teises, bet, rodos, viskas perniek. Užvakar sutemus jis paspruko iš namų ir policija pagavo geriantį alų su kažin kokiais vaikinukais „Walmart“ prekybos centro aikštelėje.“

Džeinė prapliupo verkti. Sūnus – brangiausias jos ir vyro turtas – staiga tapo sunkiu vaiku, primenančiu piktus paauglius iš narkomanų ir alkoholikų reabilitacijos centrų reklamų, kabančių ant greitkelio stendų. Visa bėda, kad Džeišonas iš pažiūros taip neatrodė. Gražiai apkirptas, visuomet švariai apsirengęs (jokių tatuiruočių ar auskarų), mandagus su draugų tėvais, puikiai žaidė ledo ritulį. Be to, reguliariai lankė bažnyčią, netgi keletą jaunimo grupių, kartą dalyvavo vietinės bažnyčios rengtoje išvykoje padėti Naujojo Orleano šeimoms po Katrinos uragano. Tėvai jį mylėjo, skyrė daug laiko ir, panašu, tenkino visus poreikius. „Ką padariau ne taip? – raudėjo Džeinė. – Pasakyk, ir aš ištaisysiu šią klaidą. Maldauju, pasakyk. Privalau sužinoti, nes daugiau nebegaliu taip gyventi. Kaip tas mažas berniukas, kuriam atidaviau visą širdį, staiga ėmė taip stipriai nekęsti tėvo ir manęs? Stengiausi, bet jau nebežinau, ko imtis. O blogiausia – jis mane gąsdina. Kai tėvo nėra šalia ir sūnus praranda savitvardą, jam tikrai pasimaišo. Kartą jis mane stipriai prispaudė prie virtuvės sienos! Manau, tai tik atsitiktinumai, bet ką gali žinoti; žinau tik, kad ne juokais išsigandau. Jis dvigubai už mane didesnis.“

Drauge praleidome nemažai laiko, ir aš mažiau, dėl ko Džeinė labiausiai lieja ašaras: dėl Džeišono, savęs ar dėl vaizduotėje sukurto nuostabaus 13-mečio berniuko, kuriuo jis, deja, netapo.

Tą dieną bandžiau padėti susigaudyti sudėtingose Džeišono ir jos pačios emocijose tiek, kad galėtume jei ne suprasti, kas vyksta, tai bent sukurti veiksmų planą. Jai reikėjo plano judėti toliau, krislo vilties šiame kančios sukuryje, vertusiam jaustis taip, lyg pasaulis byra į šipulius. Tikiu, tąsyk Džeinė įgavo vilties. Juk geriausias būdas padėti pacientui – sūnui – tai padėti motinai.

Džeinė pasakytų, jog toji sausio diena buvo lemtinga. Tądien ji suprato Džeišoną esant ne tokį, kokį įsivaizdavo ir norėjo matyti; maža to, pati nėra tokia mama, kokia troško būti. Tą dieną ji atvertė naują gyvenimo lapą. Džeinė pripažino susidūrusi ne su viena bėda – kad ir kas lėmė nevaldomą jos sūnaus elgesį, – bet su dar vienu tokiu pat svarbiu savo pačios iššūkiu: 13 metų kančiniškais vidiniais demonais, užsimezgsiais dar tuomet, kai ji baigė koledžą. Tačiau nuo ko jai pradėti – nuo savojo ar sūnaus skausmo? Naujoji laisvė jaudino, tačiau ir neramino. Norėdama suprasti sūnų, ji pirmiausia turėjo suprasti save. Kaip paaiškėjo, moteris, tapdama motina, atsinešė nemenką emocijų bagažą.

Netrukus Džeinė pradėjo lankytis pas psichologą, ir jis atskleidė, jog ji ilgus metus savyje slapta nešiojosi pyktį vyrams. Kartą ankstyvoje paauglystėje ją nuskriaudė kaimynas, bet moteris niekam apie tai nepasakojo – nei tėvams, nei vyrui, nei geriausiai draugei. Ji nekentė to vyro už tai, ką jai padarė, ir daugelis sudėtingų priežasčių lėmė, kad save kaltino dėl įvykio. Kažin kas pažadino ilgai kauptą pyktį, kai Džeišonui prasidėjo paauglystė, ir ji nesąmoningai dėl šios nuoskaudos apkaltino sūnų. Tik dabar Džeinė suprato: pasikeitė jos pačios elgesys. Ji ėmė niekinti savo sūnų ir slapta juo bjaurėtis. Moteris tą suvokė, bet sutrikusi vis bandė nustumti tai šalin ir nepaisyti, tačiau atsikratyti bjaurėjimosi nepavyko.

Džeisonas neliko abejingas karui, slapta vykusiam mamos viduje. Nors ir nežinojo priežasties, puikiai jautė – tai susiję su juo, motina pyksta ant jo. Kartais ji sūnaus gėdydavosi. Atsakydamas į šiuos jausmus berniukas gynėsi žodžiais, pasiryžęs įrodyti mamai, kad ši nereikalinga ir jis gali padaryti jos gyvenimą tokį pat nepakenčiamą, kaip ji – sūnaus. Džeinei ieškant atsakymų, užburtas ratas vis sukosi, kol pagaliau ji išsiaiškino bijanti sūnaus.

Ir Džeisonas, ir Džeinė gavo būtiną pagalbą, tad vėl galėjo džiaugtis sveikais santykiais. Jie galėjo pradėti keistis tik tuomet, kai abiem buvo papasakota apie tai, ką išgyvena, kaip elgiasi ir kaip viskas susiję. Tačiau tai užtruko. Džeinė ypač troško atgavinti ryšį su Džeisonu, nes nė akimirką nedvejojo, kaip stipriai jį myli ir brangina.

Moteris išmoko kitaip bendrauti su sūnumi. Pakeitė kalbėseną, balso toną ir netgi stebėjo savo kūno kalbą. Per šiuos pokyčius atsiskleidė jos jausmai sūnui. Džeinė atskyrė neapykantą, jaustą tvirkintojui, nuo savo vaiko, ir santykius dusinęs pyktis dingo. Tiek motina, tiek sūnus patyrė grįžusią šilumą ir intymumą. Be to, pasitaisė Džeisono santykiai su jaunesniuoju broliu.

Šįmet Džeisonas baigia labai gerą koledžą. Mokslai sekasi puikiai ir jis nebeužsipuola tėvų. Netrukus po to, kai Džeinė apsilankė pas mane pirmąjį kartą dėl Džeisono, tėvai užrašė jį į vietinę mokyklą sudėtingiems vaikams. Čia jis 18 mėnesių mokėsi gyventi pagal griežtą tvarkaraštį itin reiklioje aplinkoje. Džeisonas ir jo tėvai praleido daugybę valandų mokyklos psichologo konsultacijose, kur berniukas išmoko suprasti save, savo emocijas ir jų galią. Tačiau svarbiausia – jis išmoko prisiimti atsakomybę už savo jausmus ir elgesį. Džeinė suprato į vyresnįjį sūnų projektavusi nuslopintą pyktį. Negana to, ji išmoko atsieti ilgai slėptą pyktį tvirkintojui nuo ryšio su sūnumi.

Džeinei ir Džeisonui labai pasisekė. O kiek motinų ir sūnų yra kankinami neišsakyto spaudimo ir įtampos, nesulaukia deramos

pagalbos? Štai kodėl jaučiau pareigą parašyti šią knygą kiekvienai berniuką auginančiai motinai, mylinčiai sūnų, tačiau susiduriančiai su iššūkiu būti gera motina. Taip pat sūnums, susiduriantiems su neįprastu spaudimu būti didžiausių motinos vilčių idealiu įsikūnijimu, tuo, ko jie negali nei įsivaizduoti, nei suprasti, besikan-kinantiems vidinių įtampų sukuryje, dėl kurių vieną dieną gali staiga pratrūkti.

Motinos ir sūnaus diadą sunkina lyties priešprieša. Nei motina, nei sūnus negali visiškai suprasti, kaip jaučiasi kitas. Berniukai patiria sunkumų, nes jie, kaip vyrai, jaučiasi visokeriopai atsakingi už motinos gerovę, todėl santykiai su ja gali būti įtempti ir išprovokuoti pyktį. Motinos pernelyg dažnai nesąmoningai tikisi iš sūnaus paramos, kurios gali tikėtis tik iš suaugusio žmogaus. Taip jau nutinka, kad berniukai – vien dėl lyties – susiduria su triuškinančiais kultūriniais išbandymais, o motinos – su įtampomis ir ima sau kelti reikalavimus, lygiai taip pat sudėtingai išpildomais. Visą sudėję galime tikėtis katastrofos.

Tačiau yra gerų žinių. Tragiška baigtis neprivaloma. Tiesa, šiandien vyrai išgyvena tai, ką kai kurie profesionalai, įskaitant mane, vadina berniuko krize. Psichologas dr. Džeimsas Dobsonas knygoje „Berniukų auklėjimas“ (James Dobson, *Bringing Up Boys*) rašo: „Palyginti su mergaitėmis, berniukai 6 kartus dažniau linkę patirti mokymosi sutrikimų, 3 kartus dažniau tapti priklausomi nuo narkotikų ir 4 kartus dažniau patirti emocinių sutrikimų. Berniukams didesnė rizika sirgti šizofrenija, autizmu, jie labiau linkę į seksualinę priklausomybę, alkoholizmą, šlapinimąsi lovoje ir visas asocialaus bei nusikalstamo elgesio formas. Jie 12 kartų labiau linkę ką nors nužudyti, o vaikinių žūčių skaičius per automobilių avarijas yra didesnis negu 50 proc. Vyrams tenka 77 proc. teismo bylų, susijusių su nusikalstamumu.“¹

Aptardamas dr. Maiklo Guriano knygą „Berniukų reiškiny“ (Michael Gurian, *The Wonder of Boys*) Dž. Dobsonas aprašo ir bėdas, su kuriomis daugelis berniukų susiduria mokykloje. Berniukai gauna žemesnius įvertinimus nei mergaitės tiek pradinėje,

ties vidurinėje mokykloje. Be to, aštuntokai 50 proc. dažniau nei aštuntokės paliekami antriems metams ir du trečdalius specialiųjų poreikių moksleivių vidurinėje mokykloje sudaro berniukai. Galiausiai, anot jo, berniukai 10 kartų dažniau nei mergaitės linkę į hiperaktyvumą ir 71 proc. visų laikinų pašalinimų iš mokyklos tenka berniukams.²

Yra ir daugiau nerimą keliančios statistikos, susijusios su krize, kurią JAV šiandien patiria berniukai, tačiau priemonės, galinčios padėti išspręsti šią padėtį, dažnai yra mamos rankose. Mes esame pagalbininkės, galinčios pakeisti šiuos duomenis. Ir, tikiu, mes, mamos, galime ne tik džiaugtis augindamos sūnus, bet ir padėti jų pačių naudai išnaudoti patiriamą spaudimą. Galime išmokyti pakilti virš negandų ir atskleisti savo potencialą. Žinau tai, nes per 25-erius pediatrijos praktikos metus mačiau daugybę puikių motinų, gebančių vesti sūnus per gyvenimo išbandymus. Pažįstu vienišų motinų, kovojusių su sūnumis ir užmezgusių su jais dar artimesnį ryšį. Ir ištekėjusių, tvirtas šeimas sukūrusių motinų, kurios kovojo sūnums įnikus į narkotikus bei alkoholį ir ištempė juos į sveiko suaugusio vyro gyvenimą. Motinos ir sūnūs, sulaukę deramos pagalbos bei padrąsinimo, gali rasti būdą išlikti ir atsiskleisti visu grožiu.

Įsigilinus į savitą šio nuostabaus santykio dinamiką paaiškėja, jog motinos turi savų įtampų rinkinių, visai kitokių, nei patiria jų sūnūs. Būtina suprasti abu įtampų porūšius: tiek būdingus vien berniukams, tiek išskirtinai patiriamus motinų. Kartais šios įtampos susipina, kartais – ne. Šias grupes išsamiai aptarsiu. Pirmiausia aprašysiu motinų patiriamus iššūkius, nes, anot tyrimų, geriausias būdas padėti berniukui – suteikti pagalbą žmogui, turinčiam didžiausią įtaką. Milijonams berniukų tai mama.

Su kokiomis bėdomis susiduria motinos? Visų pirma, kiekvienai amerikietei motinai būdinga trijulė: kaltė, baimė ir pyktis. Pofeministinės kultūros moterys jaučia vidinį spaudimą visiems būti viskuo. Tiesą sakant, dar nesutikau motinos, kuri

laikytų save puikia. Dirbančios moterys mano turinčios pasiekti tobulų rezultatų ir darbe, ir šeimoje rūpindamosi vyru ir vaikais. Motinos jaučia spaudimą gebėti patarti savo sūnums, jiems gaminti, apmokėti jų išsilavinimą koledže, suteikti tokias pačias galimybes, kokias sūnų draugams suteikia šių tėvai, ir, negana to, jos privalo visuomet išlikti ramios bei gerai nusiteikusios. Jos įsivaizduoja turinčios būti jautrios ir atjaučiančios, tačiau ir tvirtos, kad gebėtų atstoti tėvą, kai šio nėra šalia. Kai kurių motinų vyrai yra arba pernelyg užsiėmę, arba pernelyg susirūpinę, todėl sūnums skiria nedaug laiko. Išsiskyrusios motinos atstoja tėvą, kurio nėra ar negali būti sūnaus gyvenime. Taigi daugybė iš 14 mln. vienišų motinų JAV jaučia prievolę būti sūnui ir tėvu, ir motina, nes tikrojo sūnaus tėvo namuose nėra.

Akivaizdu, motinoms reikalinga pagalba ir padrąsinimas, kadangi nė viena nepajėgi išpildyti reikalavimų, kuriuos ji (ir aplinkiniai) kelia. Visos moterys turi įsivaizdavimą, kaip galėtų atrodyti ir elgtis, jei būtų tobulos motinos sūnui (ar dukrai). Ir kiekvieną rytą pabudusios, mes beviltiškai mėginame prilygti tam tobulam variantui. Tačiau mums niekada nepavyksta. Šios knygos tikslas – padėti kiekvienai motinai suprasti ir *priimti save tokią, kokia ji yra ir kokia nėra*. Esu įsitikinusi: jei mes, motinos, pajėgsime tai padaryti, išsilaisvinsime. Išsilaisvinusios galėsime pripažinti, jog esame geros savo sūnums tokios, kokios esame.

Berniukai irgi patiria stiprų spaudimą, kuris turi potencialų griauanamąjį poveikį. Pašėlusiu tempu besisukančiame pasaulyje vyro vaidmuo jiems neaiškus ir slysta iš po kojų net sužinojus, kaip būti vyru. Pažiūrėkime, kas būdinga berniukų mokymuisi, nes išsilavinimas yra labai svarbi vyro raidos dalis. Berniukai atsilieka nuo mergaičių. Koledžą ir vidurinę mokyklą baigia mažiau berniukų nei mergaičių.³ Dr. Viljamas Polakas (William Pollack) iš Harvardo medicinos mokyklos rašo: „Mokslo pasiekimai labai priklauso nuo lyties, ir šioje srityje berniukai yra gerokai atsiliekančiai lytis.“ Tai stipriai lemia faktas, kad berniukai, nesugebėdami pasiekti tam tikrų rezultatų, stokoja pasitikėjimo

savimi.⁴ Jie atsiduria užburtame rate; didelė dalis nebaigia vidurinės mokyklos ar koledžo, todėl silpsta pasitikėjimas savimi ir produktyvumas.⁵ Tuomet prarandamas stiprybės jausmas, o drauge ir akstinas pirmauti.⁶

Šie faktai nieko gero nežada. Būtina keisti požiūrį į berniukų auklėjimą. Tyrimų duomenimis, motinoms vis dar tenka didžiausia tėvystės bei namų ruošos našta. Namų apyvokos darbais, tokiais kaip valymas ar skalbimas, per dieną užsiima vidutiniškai 20 proc. vyrų ir 48 proc. moterų. Maistą gamina arba plauna indus 39 proc. vyrų ir 65 proc. moterų.⁷

Na, ir, savaiame suprantama, ant vienišų moterų pečių krinta visos namų ruošos pareigos. Daugelis šių mamų yra dar ir pagrindinės šeimos maitintojos. Anot neseniai paskelbtos „Pew Research“ socialinių tyrimų centro ataskaitos, 63 proc. motinų šeimos maitintojų yra vienišos motinos.⁸ Dabar 24 proc. JAV vaikų gyvena su vienišomis motinomis. Taigi matome, jog amerikietės motinos dirba labai daug.⁹

Motinoms tenka didžiulė našta, ir sūnaus auklėjimo klausimas daugeliui jų yra jėgas viršijanti užduotis. Auklėti dukras joms atrodo paprasčiau; su jomis maždaug viskas aišku, nes lytis ta pati – juk kiekviena motina kadaise pati buvo maža mergaitė. Nors auklėti sūnų sunki užduotis, vis dėlto negalima numoti į ją ranka.

Ši knyga yra tarsi žemėlapis, padėsiantis motinoms tapti geroms tiek, kad galėtų užauginti išskirtinius sūnus. Čia rasite pabrąsinimų ir praktinių patarimų, pavyzdžiui: motinoms būtina ugdytis drąsą ir ryžtingiau elgtis su sūnumis; kokie sveiki meilės berniukams išraiškos būdai tam, kad jie išmoktų užaugę labiau mylėti moteris; koks svarbus uolumas, paslaugumas bei vidinio gyvenimo puoselėjimas. Trumpai tariant, remdamasi pastebėjimais per savo darbo praktiką, pasirinkau tokias temas, kurios labiausiai jaudina motinas, auginančias sūnus.

Dar rašau ir apie unikalius berniukų poreikius. Motinos, geriau suprasdamos berniukus, galės patenkinti šiuos poreikius,

būti geresnės auklėtojos ir mėgautis ramesniu šeimos gyvenimu. Temos gali pasirodyti nesudėtingos, bet patirtis rodo: dėmesys paprastiems dalykams užtikrina motinos ir sūnaus santykių tvirtumą.

Tai išlikimo vadovėlis motinoms, dievinančioms savo sūnus. Tokioms geroms mamoms kaip Džeinė, jaučiančioms, kad jų pastangos niekuomet nepasiteisina. Ši knyga padės suvokti, kuo mama iš tiesų turėtų būti sūnui ir kuo neturėtų būti. Viliusosi, ji pasitarnaus kaip sėkmės laidas jums tapti tokia motina, kokia norite būti – stipresne, sveikesne, labiau atsipalaidavusia, – ir užauginti berniuką, kuriuo galėtumėte didžiuotis.

PIRMAS SKYRIUS

Jūs esate jo pirmoji meilė
(*Bet niekada jam to nesakykite*)

Tą akimirką, kai mūsų rankose atsiduria mažutis rožinis besirangantis kūnelis, mus paliečia meilė. Ją jaučiame ne tik širdimi, bet ir oda. Jis čia. Mūsų sūnus. Tai jis mums parodys tyriausią vyro meilės pavidalą. Joks kitas vyras nebus mums taip atsidavęs ir mumis nesirūpins kaip jis.

Per savo praktiką regėjau kai ką nepaprasta, galima sakyti, nežemiška akyse motinų, laikančių sūnus pirmą kartą. Tarsi žino-tume, kad turime stipriai laikyti, nes nujaučiame negalėsiančios jų pasilikti. Berniukai užaugs, įsimylės, ir mūsų vietą užims kažkas kitas. Tada jie turės palikti motinas. Mes negalime kliudyti šiems santykiams. Kita vertus, dukterys neprivalo šitaip mūsų palikti; kažin kodėl galime likti artimos su jomis net joms užaugus ir įsimylėjus. Su sūnumis mus sieja ta pati stipri meilė, kaip ir su dukromis, bet šis ryšys visai kitoks. Vieną dieną, kai sūnus ką nors įsimylės, ryšys su mumis pasikeis; daugiau nebebūsime jo pirmoji meilė. Ir gimimo akimirką tai numanome.

Naujagimiui simbolizuojate globą ir saugumą. Esate džiaugsmo, maisto, pasitikėjimo, meilės ir visų gerų dalykų šaltinis. Kai tik jis išgirsta jūsų balsą ir užuodžia odos kvapą, intuityviai žino: juo bus pasirūpinta, jūs niekur nedingsite ir visada jam padėsite.

Paūgėjęs berniukas iš jūsų veido sužino, kaip jaučiatės. Jis stebi jus ne todėl, kad esate jam įdomi; veikiau jam įdomu, ką apie jį galvojate. Jei, patyrinėjęs jūsų veidą, vaikas nusprendžia, jog esate juo patenkinta, tada gyvenimas atrodys puikus. Sūnui

reikia jūsų dėmesio: jis turi žinoti, kur esate ir ką veikiate, o nusi-
minęs ar išsigandęs gali net ant jūsų supykti, nes jūs turėtumėte
apsaugoti nuo neigiamų jausmų, ir jeigu to nepadarėte, jis vis dar
tikisi, kad tai padarysite. Jūs jam esate visas pasaulis.

Tėvai būtini visapusiškam emociniam, fiziniam ir intelek-
tiniam berniuko vystymuisi, tačiau jų vaidmuo kitoks, ypač kai
berniukai maži. Paprastai vaikus su motinomis sieja stipresnis
ryšys nei su tėvais: mama ugdo vaiko emocinį ir psichologinį pa-
saulį, puoselėja fiziškai.

Vos gimęs sūnus žino, kad skiriasi nuo jūsų: esate ne tik
suaugusi, bet ir moteris. Net būdamas visai mažytis, jis kažin kaip
supranta – supažindinsite su moteriška meile. Kai meiliai elgiatės
su sūnumi kūdikystėje, jis tai susieja su moterimis. Jei nuraminate
jį, kai bijo, tuomet moterimis galima pasitikėti. Iš tiesų klojate pa-
matų, kaip jis visą likusį gyvenimą bendraus su moterimis. Nuo
mažumės įdiegiate sūnaus širdyje programą, kuria jis vadovausis
ir užaugęs.

Pirmaisiais gyvenimo metais esate jo pasaulis, tačiau ne ma-
žiausiu svarbu, kad per jus tarsi per prizmę sūnus matys visas mote-
ris. Jei jumis galima pasitikėti, jis pasitikės savo seserimi, močiute,
mokytoja ir, žinoma, žmona. Jūsų meilė berniukui parodo, jog
moters meilę patirti gera. Tuomet, būdamas vyresnis, jis mylės ki-
tas moteriškas būtybes ir bus jų mylimas sveika meile.

Bet jeigu jūsų meilė berniukui pasirodys nenuspėjama, jis
labai anksti išmoks saugotis: atsitolins nuo moterų ir nenorės
atverti savo širdies baimindamasis vėl likti įskaudintas. Jeigu jį
atstumiate, vaikas manys, jog kitos moterys jį irgi atstums. Pri-
klausomai nuo to, kaip stipriai buvo įskaudintas, jis visą gyveni-
mą gali šalintis moterų. Tikrai ne viena esame sutikusios vyrų,
nepajėgiančių pasikliauti moterimis: arba įskaudino mylima mo-
teris, arba – neretas atvejis – jų pirmoji meilė (motina, močiutė
ar bet kuri kita moteris, rūpinusis kūdikystėje ir vaikystėje) emo-
ciškai apleido. Būti moteriškosios meilės simboliu yra didžiulė
atsakomybė.

PARODYTI JIEMS, KOKIA GALI BŪTI MOTERIS

Kai Džonui buvo 10, jo tėvas mirė nuo kepenų vėžio. Berniukas
veikiai prisiėmė šeimos galvos vaidmenį, kadangi buvo vyriausias
iš trijų vaikų. Vėliau jis prisiminė: taip pasielgė ne mamos pra-
šytas. Jo supratimu, to būtų norėjęs tėvas. Džonas pasakojo, kad
jis, brolis ir sesuo atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje. Šeima liko
finansiškai sugniuždyta, nes tėvas turėjo lošimo skolų ir nebuvo
apsidraudęs gyvybės. Tėvui esant gyvam, motina dirbo namų šei-
mininke keliose šeimose, tačiau tik pusę dienos – taip galėjo būti
namuose vaikams grįžus iš mokyklos. Po tėvo mirties viskas pasi-
keitė. Motina ne tik įsidarbino namų tvarkytoja visą dieną, bet ir
vietiniame restorane vakarais pradėjo dirbti padavėja, norėdama
apmokėti sąskaitas ir kai kurias vyro paliktas skolas.

Džonas šiuos metus pavadino pragaru žemėje. Jis, 10-me-
tis, išgyveno paaugliškus rūpesčius bei didžiulį sielvartą – negalė-
jo mokytis, pažymiai suprastėjo. Jautėsi kaltas, nes nenorėjo nu-
vilti motinos. Jis pradėjo dar labiau stengtis, netgi metė sportą,
bandydamas pagerinti savo pažymius. Vakarais mokytis negalėjo,
nes rūpinosi jaunesniais broliu ir seserimi, kol mama dirbo res-
torane. Jis padėdavo ruošti namų darbus ir juos pamaitindavo.
Džonas ne tik prisiėmė kasdienes namų ruošos pareigas, bet dar
turėjo pasirūpinti brolio ir sesers saugumu: vakare patikrindavo,
ar durys užrakintos. Kadangi buvo vaikas, ir pats bijojo, jog turi
rūpintis kitais, o pats saugiai nesijautė. „Nežinau, kodėl, – pasa-
kojo jis man, – bet dėl jų labai nerimavau. Dar bijojau, kad jiems
kas nors nutiks, o kaltas liksiu aš. Prisimenu, daugybę vakarų pra-
leidau sėdėdamas vienas, apimtas baimės.“

Pirmą kartą Džonas pasakojo savo istoriją prieš metus; jau
buvo suaugęs ir turėjo šeimą. Bet prisiminus tuos vakarus, kai
teko rūpintis broliu ir seserimi, pastebėjau vis dar gyvą baimę.
Išsigandęs vaikas, gyvenęs suaugusio vyro viduje, pradėjo pasa-
koti, kaip jaučiasi, o aš norėjau pasiekti ir apkabinti tą mažą ber-
niuką. Anų nelemtų dienų skausmas vis dar buvo atvira žaizda;

jutau tai sėdėdama šalia. „Paauglystė prailgo, lyg būtų trukusi 20 metų. Man ištis trūko motinos. Trūko ir tėvo, bet dažniausiai ant jo pykau. Ne tik už tai, kad numirė, bet ir jaučiausi kaltas dėl pykčio, siutau, nes mus šitaip nuskriaudė. Tėvas lošė – dėl jo skolos motina turėjo palikti mus ir eiti dirbti, – be to, daug gėrė. Nekenčiau jo už tai. Galima sakyti, jis mus paliko dar prieš mirtį. Retai buvo blaivas. Rūpinausi dėl motinos net jam gyvam esant.“

Maščiau, kaip Džonui pavyko susidoroti su pykčiu ir sielvartu, kad dabar, būdamas 38-erių, taip atvirai galėjo šnekėti apie skausmą. Ar lankėsi pas psichologą? „O, ne, – užtikrino jis. – Manau, būtų buvę naudinga, bet kaip galėjau tai padaryti? Nevairavau, be to, po pamokų namo grįždavo vaikai. Jie buvo viskas, ką turėjau.“ – „Taigi, – pradėjau, – kaip išgyvenai? Jei retai matei motiną ir neturėjai su kuo pasikalbėti, kaip susitvarkei su sielvartu ir gyvenai toliau?“ – „Buvo ištis sunku. Bet, turiu pasakyti, mane išgelbėjo motina. Negalėjau daug su ja bendrauti, bet galėjau ją stebėti. Įsidėmėdavau viską, ką sakė būdama šalia, ir stebėjau kiekvieną jos judesį.“

Turėjau vyrą nutraukti, nes negalėjau atsikratyti minties, kad jis turėjo jaustis atstumtas. „Ar nejautei, jog motina būtų tave atstūmusi? Ji labai daug dirbo.“ Džonas sutrikęs pažvelgė į mane. „Niekada. Žinau, ji stengėsi kaip įmanydama. Be to, suprato, jog tėvo mirtis mums – sunkus išbandymas. Klausdavo, kaip jaučiamės. Kartais savaitgaliais išsivesdavo mus į parką ar kur nors pasilinksinti. Kartojo, kad turime būti tiesiog vaikai. Manau, tai mus nuramindavo, nes kartais tikrai norėjome gyventi kaip normalūs vaikai, turintys abu gyvus tėvus. Svarbiausia, kodėl nesijaučiau apleistas, – motina mums parodė, kaip veikti išvien. Visi turėjome papildomų namų ruošos darbų ir nudirbdavome juos drauge, nes nebuvo tėvo. Motina buvo nepaprasta ir rodė mums pavyzdį. Daugiau dirbančio žmogaus dar neteko sutikti, o jos gebėjimas nepasiduoti palaikė mus. Mačiau, kiek ji dirba vien stengdamasi pasirūpinti vaikais. Motina visuomet buvo laiminga – ar bent jau

man taip atrodė. Matydamas, kaip stipriai myli mane ir kaip stengiasi dėl manęs, brolio ir sesers, dar labiau ją mylėjau. Visuomet jaučiau motinos meilę, net jei ji nebuvo su mumis visą laiką. Ji ištis parodė, kaip būti stipriu geru žmogumi.“

Mes, mamos, norime matyti sūnus laimingus. Skubame nuraminti juos, dar kūdikius, jeigu verkia, nes nenorime, kad jiems būtų nepatogu ar liūdna. Kai jie pradeda sportuoti ar eiti į mokyklą, stebime, kaip su jais elgiasi bendraamžiai, taip galėsime vaikams padėti, jei iš jų tyčiosis ar nenorės su jais draugauti. Kartais pernelyg išlepiname juos žaidimais bei skanėstais ir pernelyg lengvai pasiduodame jų įgeidžiams nenorėdamos pasakyti ne. Norime matyti sūnus laimingus, todėl vengiame juos nuvilti kažko neleisdamos daryti arba neduodamos jiems ko nors labai trokštamo. Mes esame norų tenkintojos, pasirengusios pasiaukoti, kad tik vaikai būtų patenkinti. Tai nieko bloga, bet retkarčiais peržengiame ribas ir pakišame sūnams koją dėl savo gerumo. Mylinčios motinos gali lengvai pakliūti į šiuos spąstus, bet yra keletas konkrečių būdų, kaip to išvengti ir pasielgti taip, kad sūnūs pažintų tikrą ilgalaikę laimę.

Myliškite jį, kai reikalai klostosi nekaip

Kaip mamos, žinome: mylimi sūnūs jaučiasi patenkinti ir saugūs, ir tai lydės juos iki pilnametystės. Negalime nuo jų, tik gimusių, atitraukti akių ir stebimės, kaip įmanoma taip stipriai mylėti vieną žmogų. Vaikams paūgėjus, mūsų meilę gali apsunkinti kasdienybės rutina. Kartais sūnūs priverčia mus supykti arba nuvilia ir, atrodo, mūsų nevertina. Mažas berniukas, pasitikėjęs mumis besąlygiškai, dinga, o jo vietą užėmė vaikas, sakantis: nežinai, ką kalbi, nes esi tik mama. Su dukromis susikalbėti ir išsiaiškinti jausmus daug lengviau. Bet mergaitės yra bendrautojos, o dauguma berniukų – ne. Nors įvairių tyrimų statistika skiriasi, žinome: moterys per dieną ištaria 13 tūkst. daugiau žodžių nei vyrai.¹ Berniukai viską mato kitaip nei mes

ir dažnai kyla sunkumų suprantant vieniems kitus. Mėgindamos taisyti padėtį pokalbiais su sūnumis apie savo jausmus, neretai susiduriame su pasipriešinimu, nes berniukai ne visada nusiteikę apie tai kalbėtis. Tuomet įsiskaudinusios nuo jų nusi-grėžiame, ir atsiranda atstumas, nepadedantis išspręsti rūpimo klausimo.

Tačiau svarbu prisiminti: nė vienas sūnus negali būti iš-ties laimingas, jei nėra visiškai tikras, ar motina jį myli. Prisime-nate, anksčiau sakiau, jog mama simbolizuoja saugumą. Vaikai turi jausti neginčijamą nuolatinę motinos meilę. Todėl kartais atrodo, kad jie priima mūsų meilę kaip natūralų dalyką; jie taip ir daro. Mes įkūnijame pastovumą: neišeisime, nepabėgsime ir nešykštėsime meilės. Bent jau taip jie nori tikėti širdies gilumo-je. Tad ką mums daryti, kai reikalai klostosi nekaip ir natūralūs mūsų bendravimo būdai – kalbėjimasis, aiškinimasis, jausmų ty-rinėjimas – nepasiteisina?

Aristotelis, rašydamas, jog vyrai laimę ir pasitenkinimą randa, kai nebegali trokšti nieko daugiau, turėjo omenyje ne daiktus.² Jis kalbėjo apie gyvenimą su tokiu stipriu pasitenkinimo jausmu, kai, rodos, nieko netrūksta. Jokio vaizdo žaidimo, žaislo ar keksiuko. Tai pasitenkinimas, išgyvenamas siela.

Šv. Augustinas, apibūdindamas laimę, patvirtino šią teolo-ginę tiesą: „...tobula laimė priklauso nemariai sielai, besiilsinčiai šioje palaimingoje vizijoje, nes Dievo vizijoje siela ir begalinis gė-ris per pažinimą ir meilę susijungia į viena. Dievo akivaizdoje ir šlovėje vienu moju patenkinami visi natūralūs žmogaus dvasios poreikiai – proto tiesos ir valios gerumo paieškos.“³

Motinos, jei tikime, kad Aristotelis ir šv. Augustinas buvo teisūs, mūsų darbas – padėti sūnums siekti pažinimo ir tiesos, nes sielai tikrą pasitenkinimą suteikia būtent tai. Jei esame rimtai nusiteikusiai padėti sūnums rasti laimę, turime išmokyti juos at-skirti gėrį nuo blogio ir tiesą nuo melo. Dar turime skatinti priim-ti sprendimus atsižvelgiant į dorovę ir etiką. Jei Aristotelis teisus (o aš tuo tikiu), sūnūs nebus laimingi, kol neišmoks vadovautis

vertybėmis, nes, anot jo, būtent vertybės lemia, ką žmogus pa-sirinks. Kokios tos vertybės? Drąsa, saikas, teisingumas, apdai-rumas, išmintis ir tyrumas. Parodykite motiną, nenorinčią, kad sūnus pasižymėtų kuria nors iš šių savybių. Visos to norėtume. Aristotelio tvirtinimu, vertybės yra pagrindinė sąlyga siekiant lai-mės, todėl verta jas įskiepyti.

Vis dėlto kai kurios motinos dvejoja dėl vertybių ugdymo, nes rafinuotoje, sudėtingoje šiuolaikinėje mūsų visuomenėje tai esą atgyvena. Tačiau tik pagalvokite: drąsa – gebėjimas rasti jėgų dary-ti tai, ką reikia, nepaisant kitų nuomonės. Saikas leidžia mėgautis visais malonumais pasitelkiant valios jėgą ir kūno troškimų bei ma-lonumų kontrolę. Teisingumas padeda ištaisyti, kas buvo padaryta negerai, ir būti sąžiningam. Apdairumas reikalauja vadovautis prak-tine išmintimi pasitelkiant budrumą. Išmintis yra gebėjimas pasi-rinkti teisingai, o tyrumas – tai galia suvaldyti lytinį potraukį. Taigi jei mūsų tikslas – padėti sūnums tapti išties laimingiems, turėtume pradėti nuo šių penkių dorybių ugdymo vaikystėje.

Turime sūnus išmokyti meilės, kad galėtų būti laimingi. Jie turi mokėti mylėti ir būti mylimi. Kadangi esame jiems pirmoji meilė, turime supažindinti berniukus su meile ir jos mokyti net tada, kai paauga ir mūsų santykiai tampa sudėtingesni. Užuo-t parodžiusios vaikams meilę, neretai daugiau dėmesio skiriame darbams, kuriuos dėl jų turime nudirbti, vežiojimui ir pinigams už būrelius. Žinoma, vežiodamos juos į futbolo treniruotes, pirk-damos aprangą ir reikalingus daiktus ir savanoriaudamos moky-kloje manome išreiškiančios meilę. Bet sūnui šie dalykai nebū-tinai meilės įrodymas. Tai labai svarbu, nes, norėdamos padėti sūnums tapti laimingiems, turime žinoti, kaip jie nusprendžia, ar yra mylimi ir kada tokie nesijaučia. Prisiminkite – Džono motina meilę vaikams išreiškė sunkiu darbu, stengdamasi juos pamaitin-ti ir apmokėti sąskaitas, bet ji taip pat žinojo: būtina *pasakyti*, jog myli, tada vaikai jausis mylimi.

Daugybę metų girdžiu berniukus pasakojant, esą vieninte-lis būdas atkreipti motinos dėmesį – užsiimti kokiu nors sportu,

nes per varžybas mamos ateina ir ploja, šaukia ar šokinėja. Tačiau jei berniukams atrodo, esą dėmesio įmanoma gauti tik taip, jie gali prieiti prie išvados: būtina gerai pasirodyti. Motinos turėtų neleisti šiai minčiai išsisknyti, nes ji gali būti pavojinga. Sūnūs, manantys, kad stengdamiesi, siekdami rezultatų ir įtikdami treneriui atkreips motinos dėmesį, jaučiasi lyg marionetės, eksponatai, o ne paprasti berniukai, mylimi tokie, kokie yra.

Kaip sūnams parodyti meilę? Skirkime laiko, ir ne tik tuomet, kai jie sportuoja. Turiu omeny produktyvų laiką – ne tik akimirkas, kai vežame į varžybas, sergame už juos ar vedamės apsipirkti. Būtina skirti papildomo laiko, kai tiesiog mėgaujamasi: žaidžiama kortomis, drauge žiūrimas filmas, mėtomas kamuolys ar važinėjamasi dviračiais po gyvenamąjį rajoną. Tai turėtų būti laikas, kurį skiriame būtent jiems, o ne tik jų veiklai.

Tai susiję ne tik su mūsų sūnumis; mes, motinos, esame įpratusios pačios pasidarbuoti iš peties. Norime aprūpinti berniukus gerais daiktais, gaminti gerą maistą, leisti į gerą mokyklą ir geriausią sporto būrelį. Sąrašą būtų galima tęsti be galo. Tačiau nejučia pamiršome esminę tiesą – sūnūs tiesiog nori būti su mumis. Tik tiek. Berniukams nereikia didesnių mūsų pastangų jų labui, jie tik trokšta, kad praleistume su jais daugiau laiko ir parodytume, jog su jais smagu. Kai mažiau save spausime, jiems irgi taps lengviau. O tai į naudą, nes, abiem pusėms susitelkus vien į pastangas, galiausiai nė viena nesijaučia mylima ar patenkinta.

Pirmaisiais gyvenimo metais, kol sūnūs mažiukai ir meilūs, mylime juos laisvai. Žaidžiame su jais, apkabiname ir dažnai bučiuojame. Tiesiog užliejame meile. Antrame gyvenimo tarpsnyje, jiems pradėjus eiti į vidurinę mokyklą, atsitraukiame, nes bijome nesugebėsiančios suteikti to, ko reikia, arba mėginame tai padaryti, bet susiduriame su pasipriešinimu. Tačiau taip neparodome meilės, o to daryti negalima. Sūnus visuomet privalome mylėti vienodai stipriai, nepaisant jų amžiaus – ar jiems 18 metų, ar tik 8 dienos. Pirmiausia būtina juos mylėti. O paskui – ir vėl mylėti. Išreikšti žodžiais, veiksmais ir prasmingais išbandymais.

Lara tai suprato, kai Elijui suėjo 12-a. Ji buvo ištekėjusi trijų vaikų mama, o Elijas – vidurinis vaikas. Moteris pasakojo: jiedu visuomet buvo artimi, be to, Elijas – jautriausias iš visų vaikų. Būdamas mažiukas, išsiskaudindavo greičiau nei seserys, o kai prastai sekdavosi žaisti ledo ritulį, sakydavo besijaučiantis prastai, nes nuvylė trenerį.

Šeštoje klasėje berniukas perėjo į kitą – vidurinę – mokyklą. Tai jam buvo ypač sunkus išbandymas, nes naujasis pastatas buvo gerokai didesnis už pradinę mokyklą. Penktoje klasėje mokėsi 32 vaikai; šeštoje klasėje jų buvo 215. Elijas mamai guodėsi, kad jaučiasi taip, lyg būtų patekęs į visai kitą pasaulį.

Pirmuosius tris mėnesius Elijui ėjosi visai gerai. Lara prisiminė, jog iš mokyklos jis paprastai grįždavo gerai nusiteikęs, o pažymiai buvo puikūs. Tačiau semestru išibėgėjus pastebėjo sūnaus pokyčius. Gera nuotaika kažkur išgaravo, pradėjo atsikalbinėti. Dėl nuotaikų kaitos motina kaltino hormonų ir laukė, kol tai praeis. Bet po kelių mėnesių Elijas pradėjo nuo jos tolti. Dar, atrodė, dažnai keitė draugus ir retai ką parsivesdavo namo.

Tada Lara atėjo pasikalbėti su manimi. „Mes visą laiką kovojame. Tiesiog nesuprantu, – pasakojo ji. – Buvo toks švelnus, smagiai leisdavome laiką, o dabar, jei atvirai, negaliu pakešti, kai esame vienoje patalpoje.“ Pasiteiravau, kaip reaguoja į sūnaus pykčio protrūkius. „Nesmagu sakyti, bet tiesiog aprėkiu ir liepiu eiti į savo kambarį, – atsakė ji. – Nežinau, ką dar galėčiau padaryti. Žinoma, tai tik pablogina padėtį, nes jis dar labiau kelia balsą, bėga į savo kambarį ir ima mėtyti daiktus. Tiesiog neįsivaizduoju, ką su juo daryti.“

Paklausiau, ar Lara žino, kaip Elijui sekasi. Atsakė nelabai įsivaizduojanti, kaip klojasi mokykloje, nes jis pareiškė esantis pakankamai didelis pasirūpinti savo reikalais ir mokytojais. Rūdėsi, rūpesčių jam nekyla, todėl, gerbdama sūnaus jausmus, nemėgino kamantinėti ar kištis. Gal jam kilo rūpesčių su draugais. Motina taip nemanė, nors ir neatrodė, kad jis būtų su kuo nors artimas. „O kaip šeimos gyvenimas? – paklausiau. – Ar buvo

staigių pokyčių, mirčių, kad ir naminio gyvūno netektis?“ – „Ne“, – atsakė ji.

Dar kurį laiką šnekučiavomės, tada paskatinau Larą pakviesti Eliją savaitgaliais nuveikti ką nors smagaus. Taip pat patariau, užuot kalbėjus, daugiau klausytis ir pasistengti nepriimti jo protrūkių asmeniškai. Taip bus daug lengviau neįsivelti į barnį. Ji pažadėjo pamėginti.

Po kelių mėnesių netikėtai sutikau Larą maisto prekių parduotuvėje. „Kaip sekasi su Eliju?“ – pasiteiravau. „Puikiai, – atsakė ji ir man palengvėjo. – Dabar sutariame daug geriau.“ – „Kas pasikeitė?“ – paklausiau. „Po susitikimo su jumis pradėjau skirti sūnui daugiau dėmesio. Taip ant jo pykau, kad buvau įpratusi jo vengti, ir nusprendžiau: daugiau taip negalima, nes kuo labiau jo šalinasi, tuo labiau jis nuo manęs tolo. Kai iš pradžių kviesdavau pažiūrėti filmo, paplaukioti ar nuveikti ką nors panašaus, atsisakydavau. Bet po kurio laiko sutiko. Kai būdavome kartu, stengdavusi užduoti vieną kitą klausimą ir nepertraukdama klausytis. Sūnus ėmė atsiverti, ir po kelių savaitių sužinojau, kad nugirdo porą bendraklasių šaipantis iš jo ūgio. Jis visuomet drovėjosi savo ūgio, bet, manau, perėjus į vidurinę mokyklą, kur visi berniukai buvo daug aukštesni, jį ištiko pasitikėjimo savimi krizė“, – pasakojė ji. „Tai ką jam pasakėte?“ – paklausiau. „Na, įtraukiau į tai tėvą. Pamaniau, jis supras, nes ir pats yra nedidelio ūgio. Paklausiau, ar jis negalėtų praleisti su Eliju daugiau laiko, tiesiog pasikalbėti. Jis sutiko ir nuo tada jiedu daugiau laiko praleidžia kartu. Manau, tai išties padeda. Atrodo, Elijas jaučiasi suprastas dėl savo bėdų.“

Per pirmąjį mūsų pokalbį Lara būgštavo, kad Elijas galbūt vartoja narkotikus, geria ar patiria patyčias. Švelnusis sūnus taip staiga pasikeitė ir jai rodėsi, jog vyksta kažkas baisaus. Bet, nusiteikusi emociškai padirbėti ir nusprendusi užmegzti su juo ryšį, užuot šalinusis, ji ėmė žiūrėti į viską kitaip. Kai liovėsi vengti sūnaus ir pradėjo švelniai domėtis juo, jį kankinusi rūpesčiais, berniukas pasijuto labiau mylimas. Buvo spėjęs patirti, kad motina jo šalinasi, ir jautėsi atstumtas, todėl pasitikėjimas savimi dar

labiau sumenko. Vos Lara atsigrėžė į jį ir iš tikro pradėjo klausytis, suprato: bėdos visai ne tokios rimtos (bent jau palyginti su tuo, ką įsivaizdavo). Kartu su tėvu ji sugebėjo padėti Elijui išsikapstyti iš baimių.

Mylėdamos sūnus, labai dažnai turime žengti pirmuosius žingsnius jų link peržengdamos per savo atstumtumo jausmą bei nerimą. Prasminga meilės išraiška dažnai reikalauja veikti anapus mūsų komforto zonos ribų, pavyzdžiui, įprasti klausytis nepertraukiant, leisti į nemalonų pokalbį ar pasiūlyti praleisti daugiau laiko drauge žiūrint filmą ar važinėjantis dviračiais. Turime prisiminti: būdamos suaugusios, privalome pirmos parodyti savo meilę sūnums. Geroji žinia mamoms – kai liausimės šalintis šių sūnų užduočių ir dėl sūnų pasistengsime, bus atlyginta su kaupu.

NEBIJOKITE JO MYLĖTI

Vos gimusius sūnus norime apsaugoti ir savintis. Tai natūralu, nes nenorime, kad nutiktų kas nors bloga. Kažin kuri mūsų dalis nori apgaubti juos saugiu kokonu, tada galėtume pasilikti juos sau ir žinotume, jog niekas tarp mūsų neįsiterps. Bet taip užauginsime menkystą, vyrą, kurio niekas neišmokė pasistengti ir mėgautis santykiais su suaugusia partnere.

Mūsų meilė sūnums turi būti lanksti, nes tuomet bus paprasta ateity pasitikti ateinančias permainas. Tai raktas, padėsiantis išlaikyti ryšį su sūnumi, ir ypač susijęs su fizine meilės išraiška. Kol berniukai dar visai maži, galime glėbesčiuoti juos nesibaimindamos būti atstumtos. Kokia laimė juos taip atvirai mylėti. Kai sūnūs sulaukia ikimokyklinio amžiaus, pamažu pradame jausti: jie jau paaugo ir darosi mažiau nuo mūsų priklausomi. Berniukai gali mus atstumti, jei mėginame prisiliesti kitiems matant, tačiau yra atviri švelnumui, kai ateina laikas miegoti. Kol sūnūs sulauks vidurinio mokyklinio amžiaus, turime rasti įvairių būdų, kaip išreikšti švelnumą. Berniukus glumina jų

bręstantis kūnas, ir tai puikiai atspindi elgesys su mumis, draugais ir bendraamžiais. Daugeliui berniukų kyla klausimas, ar vis dar yra patrauklūs. Jie drovisi besikeičiančio balso. Ne menkesnių rūpesčių kyla tiems, kam brendimas dar neprasidėjo. Berniukai iš prigimties linkę konkuruoti tarpusavyje ir pastebi, kai bendraamžiai bręsta. Jei berniuko draugas skutasi, o jis – ne, tai jausis mažvaikis. Ir atvirkščiai, jeigu jis skutasi, o draugas – ne, jam irgi gali būti drovu. Daugumą berniukų brendimas trikdo, kad ir koks jo tarpsnis būtų. Todėl turime būti labai jautrios tam, ką jie išgyvena.

Vienas geriausių dalykų, kurį galime padovanoti sūnams – natūraliai priimti jų kūną. Tai sunki užduotis, nes, kaip minėta, pradėję bręsti berniukai dažnai drovisi švelnios savo prigimties ir jautriai reaguoja į motinos rodomą meilę. Tačiau prisiminkite: mūsų meilė jiems vis dar reikalinga, todėl privalome padėti šiuo keistu etapu, ypač būdamas pirminiu meilės šaltiniu jų gyvenime. Jei neberodysime švelnumo, giliai viduje jie abejos, ar yra mylimi taip pat, kaip anksčiau, o mes tikrai nenorime, kad taip manytų. Nepaisant berniukų kūno kalbos, būtina rasti kūrybiškų būdų pagarbiai išreikšti stiprią meilę jiems. Iš sūnų esu girdėjusi, jog vakaras yra puikus metas motinoms parodyti meilę. Kai kurie vaikinai sakė, jog prieš einant miegoti smagu, kai mama greitai apkabina, pakšteli į skruostą ir pasako: „Myliu tave.“ Dauguma berniukų prieštarauja demonstruoti švelnumą matant draugams, todėl privalu tai atminti ir ištaikyti akimirkas, kai esate vieni ir toks švelnumas jų netrikdo.

Būtent taip pasiūlė Timio mama Emilė. Anot jos, maždaug nuo tada, kai sūnui suėjo 5-eri, juodu kiekvieną vakarą žaisdavo žaidimą. Kai ateidavo laikas miegoti ir Timiui reikėdavo lipti viršun ruoštis į lovą, kuris nors iš jųdviejų pasižiūrėdavo į kitą ir duodavo ženklą. Tada, kad ir kurioje namo vietoje būtų, abu skubėdavo prie laiptų ir lėkdavo į miegamąjį. Laimėdavo pirmas pasiekęs Timio kambario duris ir į jas pabeldęs. Šį žaidimą jie žaidė daugybę metų. Jei mama pamiršdavo, Timis įsi-

žaisdavo. Net būdamas 12-os ir beveik 6 pėdų ūgio, jis mėgo šį žaidimą.

Pasiteiravau Timio apie šią tradiciją, kai jis jau mokėsi koledže. Vos apie tai užsiminiau, jaunuolis nusišypsojo. Akivaizdu, ilgėjosi šio žaidimo. „Pasiilgstu mamos, – pasakė jis. – Tų žvilgsnių, ir tikrai pasiilgstu jos balso – ypač kai būna didelis mokymosi krūvis. Paskambinu jai kartą per savaitę ir pasikalbame apie viską, kas nutiko. Ji labai domisi viskuo, ką veikiu.“

Buvo smalsu, ką vaikinui reiškė tas linksmas žaidimas. Kiek patylėjęs atsakė: „Nuskambės keistai, bet dėl jo suvokiau, kad gyvenimas puikus. Kai vakarais pasiausdavome, mano gyvenime viskas būdavo gerai. Sunku nusakyti. Jaučiau mamos meilę. Tai buvo mūsų ritualas. Šio žaidimo nežaisdavo niekas kitas. Mama buvo labai švelni ir, net kai pradėjau bręsti, žaidėme toliau, aš jaučiausi tikrai mylimas. Ji žinojo: kartais pasijusdavau keistai, kai mane apkabindavo, bet dėl žaidimo buvau tikras – ji myli mane ir kaip visada manimi džiaugiasi. Tai man labai daug reiškė.“

Švelnumą galima išreikšti daugybe įvairiausių būdų. Ir net jeigu sūnams paūgėjus pradėdame jaustis keistai, negalime pamiršti: jų supratimu, švelnumas yra patvirtinimas, kad mūsų meilė nesikeičia, net jei jie keičiasi. Bet visados prisiminkime: norėdamos patenkinti sūnų poreikius ir užtikrinti, jog mūsų meilė, užuot dusinusi, juos stiprins, turime rasti vis naujų jos išraiškos būdų, net jeigu pati meilė nesikeičia.

Supratusias, jog brendimą lydi daug sudėtingų permainų, kad kartais sūnūs mus užsipuola bandydami išverti, napanikusime, kad esame nemylimos ar nebereikalingos. Nes tai netiesa; šiuo didžiųjų permainų laikotarpiu sūnams mūsų reikia labiau negu bet kada. Jiems reikalingas patvirtinimas, kad yra stiprūs, pajėgūs ir verti meilės. Reikia, jog motinos tai išsakytų ir parodytų.

Kai berniukai susiduria su iššūkiais santykiuose, mokykloje, sporte ar kitur, dažnai užsisklendžia nuo motinų. O užsidarę dažnai jų varžosi arba pradeda jas užgaulioti. Sunku neišsižeisti,

kai sūnus lepteli ką nors šiuokštus, bet turime užsiauginti storą odą ir nepamesti galvos. Ieškant būdų, kaip išreikšti švelnumą, naudinga prisiminti: moterų ryšys grįstas žodiniu bendravimu, o berniukai santykius mezga per veiksmą. Jei tai suprasime, bus aišku, jog ryšį galime stiprinti žaisdamos, važinėdamos dviračiais, vaikščiodamos po parką ar eidamos drauge žiūrėti futbolo rungtynių. Žaidžiant atsiranda puikių galimybių išreikšti meilę: galime patapšnoti jiems per nugarą, sutaršyti plaukus ir apkabinti nesibaimindamos būti atstumtos (tik nebūtina daug kalbėti).

Nebijokite jo paleisti

Jei artėjant sūnų paauglystei būgštaujame, kad juos prarasime, tai gali išprovokuoti tokį mūsų elgesį. Kartais, kai jaučiame juos tolstant, galime tapti savininkiškesnės ir netinkamu metu vis pirmesti savo švelnumą. Mačiau pavydo apimtų motinų, nes sūnus susirado pirmąją merginą, ir nesąmoningai griaušančių šį ryšį. Jos gali skambinėti sūnui, kai šis su mergina sėdi kino teatre, ar netgi pareikšti ką nors tokio: „Šitiek metų dėl tavęs stengiausi, o kaip tu man atsilygini? Nekreipdamas į mane dėmesio?“

Kai berniukas pradeda lankyti darželį, susiranda naujų draugų, dauguma mamų dėl to džiaugiasi. Norime, kad sūnaus pasaulis prasiplėstų, o nauji sveiki santykiai tam ir skirti. Sūnui pradėjus eiti į pradinę ir vidurinę mokyklą, suvokiame su juo praleidžiančios vis mažiau laiko. O kai jam prasideda paauglystė, įvyksta dar kitoks susvetimėjimas, nes berniukas staiga pajunta vidinį poreikį atitolti nuo motinos. Daugeliui mūsų tai skausmingas pokytis, bet atitolimas labai svarbus sveikam sūnaus vystymuisi.

Šis atitolimas sūnums bręstant dažniausiai pasireiškia tuo, kad jie susiranda naujų draugų, mokytojų, trenerių, merginų ir pan. Motinoms, kurios jaučiasi išties priklausomos nuo sūnų, tai gali būti labai sunku. Vienišos motinos, mamos, auginančios vienturtį sūnų ar neturinčios kitų šeimos narių ar draugų, gali piktintis, jog sūnūs užmezga naujų santykių. Mačiau labai švel-

nių motinų, virtusių manipuliuojančiomis pabaisomis, vos tik užuosdavo, kad jų vietą pradeda užimti draugai ar merginos. Kai kurios paprasčiausiai stokoja saugumo jausmo sūnaus atžvilgiu, todėl tampa itin pavydžios.

Ar būtume ištekėjusios, ar vienišos ir kiek vaikų beturėtume – aštuonis ar vieną, visuomet sunku matyti juos augančius ir tolstančius. Bet sūnums bręstant turime išmokti švelniai, sveikai juos paleisti. Jei nebėgsime nuo to, kas vyksta, priimti tai bus daug paprasčiau ir greičiausiai viskas praeis sklandžiai. Kad jums pavyktų, įsidėmėkite keletą dalykų.

Pirma, nereikia bijoti. Meilės ryšys, siejantis mus su sūnumi, yra išskirtinis, ir turime būti ramios dėl to. Sūnaus gyvenime niekas negali mūsų pakeisti. Suvokus šią tiesą, baimė jį prarasti gerokai sumažėja.

Antra, pavydas niekada neatneša nieko gero. Jei pavydime draugams, sūnaus tėvui, merginai ar žmonai, iš to nebus jokios naudos. Tiesą sakant, jei pasiduodame pavydui, rizikuojame daug prarasti. Bet pastebėti pavydą yra labai svarbu, nes tik pripažinusios galėsime jo atsikratyti.

Trečia, būtina suprasti: mūsų pareiga – leisti sūnums užaugti. Bręsdami jie neturėtų likti pernelyg prisirišę prie mūsų nei emociškai, nei fiziškai. Geros motinos nori, kad sūnūs užaugtų ir būtų nepriklausomi. Galime paleisti sūnus ir likti gana stiprios priimdamos jų gyvenime vykstančius pokyčius, taip pat būti tikros: esame jiems ne mažiau svarbios nei anksčiau; iš tikrųjų dažnai su subrendusiais sūnumis tampame dar artimesnės. Paklauskite motinos, kurios sūnus tarnauja kariuomenėje kitame pasaulio gale, ar jaučiasi su juo artima. Ji pasakys, kad tam tikra prasme šiandien su juo jaučia daug stipresnį ryšį nei tada, kai jam buvo 3-eji. Sunkumai ir fizinis atstumas pateikia išbandymų, bet kai gebame juos tinkamai priimti, kai susitaikome su kiekvienu tarpsniu, permaina ir visomis sūnaus draugystėmis bei meilėmis, mūsų santykiai su juo gali pagerėti, sutvirtėti ir įgyti prasmės.